

پاسخ ناموقف

پاسخ به پرسش‌های درباره حقوق وقف

روح‌الله بیدرام

شناسه: بیدرام، روح‌الله، ۱۳۶۰ -

عنوان و ... و ... / روح‌الله بیدرام

مشخصات نشر: مشهد: به‌نشر (انتشارات) آستان قدس رضوی، ۱۳۹۷.

ملاحظات: ۶ ج.

فروست: به‌نشر (انتشارات) آستان قدس رضوی، ۳۵۶

شابک: ۳۸۹۷-۵ - ۳۸۹۷-۵

وضعیت فهرست‌بندی: فیا

یادداشت: واژه‌نامه

یادداشت: پنانه

مترجمان: ج. ۱- پاسخ به پرسش‌های درباره تاریخ وقف- ج. ۲- پاسخ به

پرسش‌های درباره فقه وقف- ج. ۳- پاسخ به پرسش‌های درباره فقه وقف-

ج. ۴- پاسخ به پرسش‌های درباره اقتصاد وقف- ج. ۵- پاسخ به پرسش‌های

درباره جامعه‌شناسی وقف- ج. ۶- پاسخ به پرسش‌های درباره مدیریت وقف

موضوع: وقف -- ایران -- تاریخ

Waqf -- Iran -- History موضوع

موضوع: وقف

Waqf موضوع

موضوع: وقف -- ایران -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها

Waqf -- Iran -- Catechisms موضوع

شناسه افزوده: به‌نشر (انتشارات) آستان قدس رضوی

Behnashr (Astan Quds Razavi Publications) شناسه افزوده

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ پ ۹۲/۲ ۱۹۳/۲ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۲۴۳۷۲

پاسخ نامه وقف

۲۳۵۶

پاسخ به پرسش‌هایی درباره حقوق وقف

روح الله بیدرام

ویراستار | زهرا صنوبری

طراح جلد | مجتبی غریب نواز

صفحه آرا | نرگس صفایی

تیراژ چاپ | اول ۱۳۹۷

شماره نسخه | ۵۰۰

قطب | جیبی

چاپ | مهر هنر آستان قدس

شابک | ۹۶۴-۵-۲۸۹۷-۵

حق چاپ محاسبه شده است

به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

قیمت | ۵۰,۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی | مشهد، بلوار سجاد، خیابان میلاد ص.ب. ۹۱۳۷۵/۴۹۶۹

تلفن و دورنگار | ۳۷۶۵۲۰۰۸

دفتر تهران | تلفن و دورنگار | ۸۸۹۶۰۴۶۶

نشانی اینترنتی | www.behnashr.com پست الکترونیکی | publishing@behnashr.com

فهرست تفصیلی

مقدمه / ۹

تعریف وقف در قوانین چیست؟ / ۱۱

آیا قبول وقف، بر موقوف علیهم (کسانی که برای آن‌ها وقف می‌شود) لازم است؟ / ۱۲

شرط اهلیت، اشتغال و ای وقف چیست؟ / ۱۳

وقف چه مالی صالح است؟ آیا مال را می‌توان وقف کرد؟ / ۱۴

آیا قبض و اقباض (تحویل و تسلیم) مال مورد وقف در وقف لازم است؟ / ۱۴

آیا فوریت در قبض موقوفه شرط است؟ / ۱۵

آیا امکان رجوع از وقف توسط واقف (کسی که مال را وقف می‌کند) وجود دارد؟ / ۱۶

آیا امکان تغییر در وقف‌نامه بعد از انجام وقف توسط واقف وجود دارد؟ / ۱۶

آیا امکان ادخال یا اخراج بعضی از موقوف علیهم بعد از انجام وقف توسط واقف وجود دارد؟ / ۱۶

آیا اگر واقف متولی را معین نکرده باشد، پس از محقق شدن وقف، وقف واقف می‌تواند خود به عنوان تولیت دخالت کند؟ / ۱۷

اگر موقوف علیهم غیر محصور باشد، چه کسی باید موقوفه را قبض کند؟ / ۱۷
محقق شود؟ / ۱۷

چنانچه موقوف علیهم در وقف خاص محصور باشند، چه کسی از طرف آن‌ها باید موقوفه را قبض نماید؟ / ۱۷

آیا مالک می تواند مالی را که منافع آن را به صورت موقت به کسی واگذار نموده است، وقف کند؟ /

آیا مالک می تواند مالی را که حق ارتفاق آن را به کسی واگذار نموده است، وقف کند؟ /

آیا وقفی که به علت اضرار دیان واقف واقع شده باشد، صحیح است؟ /

آیا وقف برای هدف غیر شرعی صحیح است؟ /

آیا وقفی که قبض و اقباض در آن ممکن نباشد، صحیح است؟ /

آیا چیزی که منافع و متعلقات عین موقوفه باشد، جزء وقف است؟ /

آیا وقف بر مردم دوم (کسی که هنوز به دنیا نیامده باشد) صحیح است؟ /

اگر مالی وقف بر مردم دوم واقع شود، آیا وقف صحیح است؟ /

آیا وقف بر مجهول (وقف برای افراد نامعلوم) صحیح است؟ /

آیا وقف بر نفس (واقف مال را بر خود وقف کند) صحیح است؟ /

آیا وقف بر اولاد و اقوام صحیح است؟ /

آیا در وقف بر مصالح عامه واقف می تواند از موقوفه استفاده نماید؟ /

آیا واقف می تواند تولیت؛ یعنی اداره کردن موقوفه را مادام الحیات یا در

مدت معینی برای خود قرار دهد؟ /

آیا متولی می تواند تولیت موقوفه را قبول نکند؟ /

اگر واقف برای موقوفه ای دو نفر متولی قرار داده باشد، موقوفه چگونه اداره

می شود؟ /

آیا واقف می تواند بر متولی ناظر قرار دهد که اعمال متولی را نظارت کند؟ /

آیا واقف یا حاکم می تواند کسی را که در ضمن عقد وقف متولی قرار داده شده

است، عزل کند؟ /

اگر متولی فاقد خصوصیتی باشد که واقف در وقف‌نامه شرط کرده باشد، تکلیف

چیست؟ /

در موقوفات عامه که متولی معین نداشته باشد، اداره موقوفه برعهده کیست؟ /

واقف برای اداره کردن موقوفه ترتیب خاصی معین نکرده باشد، وظیفه

متولی چیست؟ /

آیا متولی می‌تواند موقوفه را به شخص دیگری تفویض کند؟ /

چنانچه حق التواکف متولی در وقف‌نامه معین نشده باشد، آیا متولی مستحق

حق الزحمه نیست؟ /

آیا موقوف علیهم می‌تواند بدون این متولی سهم خود را از موقوفه تصرف کند؟ /

در صورتی که واقف ترتیبی برای زیارت موقوفه خود قرار نداده باشد، مخارج

تعمیر و اصلاح موقوفه در چه اوضاعی قرار دارد؟ /

آیا واقف می‌تواند برای نحوه بهره‌مندی از منافع موقوفه شروط را در ضمن وقف داشته

باشد؟ /

در چه صورتی فروش موقوفه جایز است؟ /

در صورت جایز شدن فروش موقوفه وجه آن در چه امری استساده می‌شود؟ /

در چه صورتی منافع موقوفات عامه صرف نیت عمومی می‌شود؟ /

وقف از دید قانونی، عقد است یا ایقاع؟ /

موقوف بودن ملک چگونه به اثبات می‌رسد؟ /

حق متولی وقف از کجا پرداخت می‌شود؟ /

اجرت متولی چگونه تعیین می‌شود؟ /

- مشروعیت پرداخت دستمزد و اجرت به متولی وقف چیست؟ / ۳۳
- چه زمانی متولی موقوفه مستحق دریافت اجرت می‌گردد؟ / ۳۵
- میزان اجرت یا حق التولیه چقدر است؟ / ۳۷
- میزان حق الزحمه متولی در حقوق ایران / ۳۸
- آیا وقف پول از منظر جمهوری اسلامی ایران مجاز است؟ / ۴۱

کتاب نامه / ۴۵

ره نامه / ۴۶

مقدمه

یکی از اموری که لازم است در بنای جامعه اسلامی مورد توجه و عنایت خاص قرار گیرد، احیای سنت‌های اسلامی است. سنت‌هایی که اگر به‌طور جدی در جامعه رایج شوند، قادرند بسیاری از مشکلات و مسائل جامعه را بدون دخالت قوه قهریه با تکیه بر انگیزه معنوی مردم حل کنند. حسان و نیکوکاری که مبتنی بر کمک به دیگران است، از تربیت‌مطلوبه‌ترین صفات نیکوی انسانی است که دین اسلام نیز بدان دستور داده است: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ» همچنین در احادیث و هر زمان منادی آن بوده و خیران نیز در طول تاریخ در انجام آن کوشا بوده‌اند. اسلام عزیز در سامان‌دهی به نیکوکاری پیشتاز بوده است. این سامان‌دهی سبب شده، پدیده نیکوکاری به‌صورت ساختاری کامل و مدعیه‌فاد درآید و حالتی بینابین فردی و سازمانی، تکلیف و داوطلبانه بیابد و به شیوه‌ها و سازوکارهای متنوعی مانند: وقف، رکات و کمک‌های داوطلبانه دیگر تحقق یابد. در این میان یکی از این سنت‌های حسنه و کارهای نیکو و شایسته‌ها، همچون صدقه جاریه باقی می‌ماند و اثرات و برکات آن صیب افراد جامعه می‌شود، سنت حسنه «وقف» است. برای وقف در اسلام حسنات و برکات زیادی در ابعاد گوناگون بر شمرده شده است. از دیرباز فرهنگ وقف در کشور ایران هم مورد توجه بوده و انسان‌های نیک‌اندیش با اهدات مذهبی، اجتماعی و خیرخواهانه میراث ماندگاری از خود بر جای گذاشته‌اند. وقف نمادی از روح خیرخواهی،

تعاون، هم‌زیستی و عطوفت انسانی و برخاسته از ایده والا و ایمان است. وقف می‌تواند راه‌گشای حل مسائل و مشکلات و نیازهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و مذهبی جامعه باشد. لازم است این فرهنگ ادامه یابد و تداوم آن در گرو آشنایی و همدلی نسل جوان با مفهوم وقف و آثار و کارکردهای آن است. خدای سبحان را شاکرم که بر من منت نهاد تا درباره زیباترین و کارآمدترین نهاد اجتماعی بر آوری محتوا پردازم؛ زیرا وقف در اسلام نیکوترین نشان بر صدق ایمان و صدقه جاریه‌ای است که با انگیزه معنوی تمام شده و دارای دامنه بس گسترده‌ای است و همه ابعاد جامعه را از نظر اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را در بر می‌گیرد. می‌توانست موجب رضای حضرت حق و مورد استفاده و بهره‌رسانی مردم مؤمنین به‌ویژه علاقه‌مندان به فرهنگ وقف قرار گیرد! همین گفتنی است؛ سامان و ساختار و ترکیب و ترتیب این جنگ، وام‌دار اندیشه و انگیزه و کوشش‌ها و پویش‌های ناظر محرم است که او را سپاس می‌گزارم.

روح‌الله بیدرام

شهریور ماه ۱۳۹۷